

LAMARCA, Montserrat: *La impremta a Barcelona (1501-1600)*, Barcelona: Biblioteca de Catalunya, Departament de Cultura, 2015.

ALBERT CORBETO

Reial Acadèmia de Bones Lletres

Eina, Centre Universitari de Disseny i Art de Barcelona

acorbeto@eina.cat

En els darrers anys han estat diverses les obres que han aportat un millor coneixement de la història de la impremta a Catalunya. Cal destacar la publicació de les tesis doctorals de Montserrat Comas, *La impremta catalana i els seus protagonistes a l'inici de la societat liberal (1800-1833)* (Publicacions de la Universitat de València, 2012), i Xevi Camprubí, *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps* (Fundació Noguera, 2018), o la lectura de les encara inèdites d'Eduard Botanch, *Marques tipogràfiques d'àmbit català (segles XV-XVII). Repertori i estudi* (defensada el dia 1 de febrer de 2016), i Marta Ortega, *Eulàlia Ferrer, viuda de Brusi: paradigma de la capacitat de obrar de las mujeres en la edición y librería barcelonesa del siglo XIX* (defensada el 30 de novembre de 2018). També és digne de menció el Corpus Textual de la Catalunya del Nord, un programa de recerca de l'Institut d'Estudis Catalans dirigit per Eulàlia Duran i coordinat per Eulàlia Miralles, dedicat a elaborar un catàleg de les impressions realitzades a Perpinyà i al territori del Rosselló entre 1500 i 1840, i a l'estudi dels impressors i els llibreters establerts en aquest territori. I encara des de l'àmbit més propi dels estudis bibliogràfics ens arriba l'obra que motiva aquesta ressenya, publicada en format digital i de lliure accés per la Biblioteca de Catalunya i el Departament de Cultura, que ofereix una recopilació exhaustiva de la producció de la impremta del segle XVI a Barcelona.

L'autora d'aquesta obra, Montserrat Lamarca, bibliotecària amb molts anys d'experiència a la biblioteca de la Universitat Autònoma de Barcelona i a la Secció de Reserva de la biblioteca de la Universitat de Barcelona, no només és autora d'un bon nombre de volums dedicats a la catalogació, sinó que a més ha escrit i publicat diversos treballs sobre la història de la impremta. Continua d'aquesta manera una valuosa tradició bibliogràfica dedicada a l'estudi del llibre antic i vinculada d'una forma o altra amb els professionals de la biblioteconomia. Aquesta tendència bibliogràfica s'ha relacionat molt especialment amb l'estudi de la impremta incunable, com ha demostrat més recentment Joana Escobedo, directora de la Unitat Bibliogràfica de la Biblioteca de Catalunya fins a la seva jubilació el 2012, perquè de fet fou la temàtica que va focalitzar bona part de la recerca dels seus representants més destacats, Pere Bohigas i Jordi Rubió, vinculats ambdós amb l'Escola Superior de Bibliotecàries, antecedent de l'actual Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona.

Pere Bohigas fou conservador de la secció de manuscrits i reserva de la Biblioteca de Catalunya i professor a l'Escola de Bibliotecàries fins a la seva jubi-

lació l'any 1972, i es va convertir en un dels erudits amb un coneixement més ampli de la història del llibre. Com no podia ser d'altra forma va participar de forma activa en la prolongada polèmica bibliogràfica sobre quina havia estat la ciutat en la qual s'havia instal·lat la primera impremta a la Península Ibèrica, i va dedicar una especial atenció a l'estudi de l'activitat dels primers tipògrafs actius a Catalunya. Continuava en certa manera la tasca iniciada per Jordi Rubió, el primer director de la Biblioteca de Catalunya, després de la seva fundació l'any 1914, i de l'Escola de Bibliotecàries, des de 1930 fins a 1939, qui també havia estudiat en nombrosos treballs els impressors alemanys establerts a Catalunya, a València i a Saragossa, i la producció de la impremta catalana dels segles xv i xvi.

Les diferents aportacions de Rubió en aquest àmbit es van aplegar en el llibre titulat *Llibreters i impressors a la Corona d'Aragó* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993), que encapçalava l'extens pròleg que va escriure per als *Documentos para la historia de la imprenta y librería en Barcelona (1474-1553)*, recollits i transcrits per Josep M. Madurell i aplegats en una obra monumental editada amb motiu del quart centenari de la fundació de la Confraria dels Llibreters de Barcelona (Gremios de Editores, de Libreros y de Maestros Impresores de Barcelona, 1955). Reconeix Lamarca que la gran documentació reunida en aquesta obra, juntament amb les brillants anotacions de Rubió, suposen la millor eina en la tasca de formació d'una història de la impremta del segle xvi a Barcelona, a la qual caldria afegir les aportacions posteriors de Madurell, fruit de les seves recerques en els arxius barcelonins amb l'objectiu d'obtenir més documentació de la segona meitat del segle, que es van materialitzar en diversos articles dedicats a un bon nombre de professionals d'impremta barcelonins d'aquell període. De fet l'estudi d'aquestes aportacions, i la consulta de bibliografia complementària, permeten a l'autora precisar que a Barcelona hi van treballar trenta-sis impressors, uns setanta llibreters, i es van produir poc més d'un miler d'impresos, una quantitat que considera minsa si es compara amb el nombre de publicacions d'altres centres editorials de la península.

En tot cas les recerques realitzades fins al moment resultaven encara fragmentàries, o bé focalitzades en uns impressors determinats, perquè mancava un catàleg exhaustiu de les edicions d'aquell període que permetés establir finalment una història més completa i fiable de la impremta barcelonina del segle xvi. Aquest buit ha quedat completat amb el treball de Lamarca, el qual aplega, analitza, descriu i dona compte de les obres impreses a Barcelona en aquest període cronològic, ja siguin llibres, plec solts o fins i tot publicacions d'un sol foli, amb la descripció detallada de les diferents edicions i de les seves variants. S'inscriu de fet dins del gènere de les tipobibliografies, és a dir, aquelles obres que recullen els impresos realitzats en uns marcs cronològics i geogràfics concrets, un fet que obliga a esgotar totes les possibilitats per crear una bibliografia exhaustiva.

Encara que inclou també una molt útil relació documentada d'impressors, llibreters i finançadors, el cos de l'estudi és un repertori classificat i numerat

cronològicament per la data de publicació dels impresos, amb la descripció tipobibliogràfica corresponent, que l'autora ha realitzat seguint les recomanacions de la Tipobibliografia Española, un projecte iniciat l'any 1983 per un grup d'especialistes en l'àmbit bibliogràfic que va representar un primer intent de portar a terme un inventari complert i sistemàtic de la producció impresa a l'Estat espanyol. Aquesta col·lecció disposa ja d'un bon nombre de monografies, publicades per Arco Libros, dedicades a la producció dels segles XVI i XVII en diferents localitats, però ha estat la primera obra realitzada seguint aquestes recomanacions, *La imprenta en Alcalá de Henares: 1502-1600* (3 vols., Arco Libros, 1991), de Julián Martín Abad, la que ha servit de model i de guia per a l'obra de Lamarca.

La tasca exhaustiva que s'ha realitzat per a la confecció de *La imprenta a Barcelona (1501-1600)* s'ha beneficiat lògicament del nou accés a la informació que han fet possible els portals, bases de dades i catàlegs en línia, encara que certament la situació és més complexa quan es tracta del llibre antic, perquè les eines descriptives disponibles són més limitades. En tot cas cal confiar que els projectes bibliogràfics de nova creació, com el que aquí ens ocupa, serviran entre altres coses per afegir documents no catalogats o corregir repertoris anteriors dedicats a l'estudi de la impremta i a la catalogació del llibre antic que es varen compilar quan encara es feia necessari visitar les biblioteques per consultar-ne els seus fons, abans per tant que fos possible descobrir nous impresos en les biblioteques més remotes, sense sortir de casa, gràcies a la consulta dels catàlegs en línia.

NADAL I HUGUET, Gabriel: *Noticiari de fets memorables de Mallorca (1749-1828)*, edició i estudi preliminar de Carme Simó, Palma: Lleonard Muntaner, 2018; «Antificció», 9.

AUGUST BOVER I FONT

Universitat de Barcelona - IEC
bover@ub.edu

Des de fa molt de temps, d'ençà de la seva edició crítica del noticiari de l'impressor Tomàs Amorós i Cerdà *Relació de algunes curiositats escrites comensant lo any 1740* —publicat amb el títol *Mallorca 1740-1800: Memòries d'un impressor* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983)—, Carme Simó ha dedicat la seva activitat investigadora a la recerca i l'estudi de la literatura memorialística mallorquina. La seva tesi doctoral *Catàleg dels noticiaris mallorquins (1372-1810)* (Palma: Societat Arqueològica Lul·liana, 1990) —que obtingué el premi extraordinari de doctorat de la Universitat de les Illes Balears— fou ja un treball fonamental que inventarià i estudià el corpus de noticiaris mallorquins de les edats mitjana i moderna.